

Музика Ірина Михайлівна

студентка магістратури, спеціальність «Соціальна робота»
Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
м. Дрогобич, Україна**ПЕДАГОГІЧНА ЗАНЕДБАНІСТЬ ПІДЛІТКІВ ЯК АКТУАЛЬНА СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА**

Педагогічна занедбаність – це серйозна сучасна проблема українського суспільства, про що свідчать як педагоги-практики, так і науковці соціально-педагогічної галузі. Вони констатують, що педагогічна занедбаність серед дітей дошкільного і шкільного віку зумовлена насамперед недоліками виховання, недостатньою увагою до них у першу чергу батьків і виявляється у відхиленнях у поведінці дітей та характеризується недоліками у розвитку позитивних якостей особистості.

В Українському педагогічному словнику подається таке визначення суті поняття «запущеність педагогічна»: «...стійкі відхилення від норми в моральній свідомості й поведінці чи навчальній діяльності, спричинені недоліками педагогічного впливу... Педагогічно запущена дитина є психічно нормальною й фізично здоровою, однак не має знань та умінь необхідних для нормальної життєдіяльності» [5, с. 134].

У педагогічно занедбаних учнів, як зазначають педагоги-практики, часто мають місце прояви негативного ставлення до навчання, ігнорування прийнятих суспільством ціннісних норм поведінки, відсутнє відчуття відповідальності, натомість трапляються випадки агресивності в стосунках з однолітками, байдужість до справ учнівського колективу тощо.

Вітчизняні науковці звертаються у своїх дослідженнях до питання педагогічної занедбаності дітей, вивчають різні аспекти цієї соціально-педагогічної проблеми. Зокрема, Адамчук Л.Л. розкриває особливості роботи з важковиховуваними дітьми [1, с. 2]; Гордієнко І.В. пропонує авторську корекційну програму розвитку педагогічно занедбаної дитини [2, с. 7]; Куб'як Н.І. характеризує шляхи запобігання педагогічної занедбаності дітей молодшого шкільного віку з дистантних сімей [3, с. 7–18]; Оржеховська В.М. аналізує питання профілактики дитячої бездоглядності в умовах нової соціокультурної ситуації [4, с. 20–22] та інші.

Науковці підкреслюють, що для поведінки педагогічно занедбаних дітей характерними є такі ознаки як негативізм, агресивна реакція на виховний вплив, спотворене уявлення про навколишній світ, неправильно сформована система цінностей, недостатньо високий освітній рівень розвитку, схильність до протиправних дій та ін.

І дослідники, і педагоги-практики поділяють то-

чку зору, що здебільшого проблема педагогічної занедбаності та важковиховуваності виникає серед дітей, які не відчують розуміння, не мають емоційної підтримки, а іноді зазнають негативного впливу з боку батьків, що ігнорують духовний, моральний розвиток дітей тощо. Трапляється це і в зовні благополучних сім'ях, в яких частими є конфліктні ситуації між батьками і дітьми, домінують меркантильні інтереси, споживацькі настрої та ін.

Загалом чинники, що призводять до таких негативних явищ полягають в таких негативних проявах у нашому житті як збільшення кількості неповних сімей, соціального сирітства, у випадках жорстокого поводження з дітьми, а також в недоліках роботи педагогічних колективів. Причини педагогічної занедбаності різні, але часто вони діють в комплексі, тому кожен окремий випадок потребує, на нашу думку, індивідуального підходу.

Наше дослідження було спрямоване на виявлення і корекцію педагогічної занедбаності молодших школярів. Зупинимось на результатах, які ми одержали на констатувальному етапі. За результатами дослідження, більшість опитаних учнів (3–4 класи, ЗОШ №1, №3 м. Дрогобич) мають певні прояви педагогічної занедбаності (10%), а також простежується досить значна кількість дітей з легким ступенем занедбаності (12%). Високий рівень занедбаності спостерігається у 8% опитаних учнів.

Також ми проаналізували в якій сферах зосереджені проблеми дітей в залежності від їх рівня педагогічної занедбаності. Було виявлено, що більшість дітей мають значні порушення в навчально-пізнавальній активності та мотивації навчання. Високими виявились і показники, які стосуються проблем спілкування та негативного впливу виховного мікросоціуму. Отримані дані свідчать про те, що частина учнів знаходиться в несприятливих умовах для особистісного розвитку, а школа і сім'я приділяють їм недостатню увагу. Мають місце і недоліки в роботі шкільних практичних психологів і соціальних педагогів. Такий стан справ вимагає посилення взаємодії педагогічних працівників у роботі з дітьми девіантної поведінки, а також підвищення професійної компетентності фахівців, відповідальних за цей напрям соціально-педагогічної діяльності.

Список використаної літератури

1. Адамчук Л.Л. Робота з важковиховуваними дітьми. *Шкільному психологу усе для роботи*. 2013. №11. С. 2.
2. Гордієнко І.В. Розвиток педагогічно занедбаної дитини. Корекційна програма. *Психолог*. 2011. № 32 (464). С. 7.
3. Куб'як Н. І. Запобігання педагогічної занедбаності дітей молодшого шкільного віку з дистантних сімей: автореф. дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія та методика виховання». К.: НАПН України, 2010. 18 с.

4. Оржеховська В.М. Профілактика дитячої бездоглядності в умовах нової соціокультурної ситуації. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: матеріали науково-практичної конференції. Івано-Франківськ: Тіповіт, 2011. С. 20–22.
5. Український педагогічний словник. Упорядник С. Гончаренко. Київ: Либідь, 1997. 376 с.

Назмів Антон Олександрович

аспірант кафедри соціальної педагогіки
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»
м.Старобільськ, Україна
nazmiev.anton.0603@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-7939-8733>

СУЧАСНІ НАУКОВІ ПОГЛЯДИ НА ФЕНОМЕН СОЦІАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ

Сама соціальна компетентність як і її формування є багатогранною та немає єдиного погляду на її феноменологію. Нами розглянуто роботи науковців щодо природних умов формування соціальної компетентності.

Г. Білицька розглядає соціальну компетентність як високий рівень соціальної активності особистості, конструктивне використання соціальних знань, вмінь та навичок отриманих в процесі діяльності, поведінки та комунікації [1].

Р. Ульріх та Р. Ульріх [8] розробили концепцію, у якій сформульовано сім характеристик соціально-компетентної людини: здатність приймати рішення стосовно самого себе і прагнути до розуміння власних почуттів і вимог; забувати неприємні почуття й власну невпевненість; здатність уявляти, як необхідно досягати цілей найбільш ефективним чином; вміння правильно розуміти бажання, очікування та вимоги інших людей, зважувати і враховувати їхні права; вміння аналізувати царину, яка визначена соціальними структурами й установами, роль їх представників і включати ці знання у свою поведінку; вміння уявляти, як з урахуванням конкретних обставин і часу поводити себе, беручи до уваги реакцію інших людей, обмеження соціальних структур і особистісні вимоги; здатність звітувати перед собою, розуміти, що соціальна компетентність не має нічого спільного з агресивністю і передбачає повагу прав і обов'язків інших.

Багатогранність їхньої концепції включає в себе всі грані сформованої в особистості соціальної компетентності, але з нашого погляду не розкриває всього феномену соціальної компетентності. Наприклад А. Брушлинський пов'язує соціальну компетентність із діяльністю особистості, розглядає її як наслідок поведінки, яка за своєю сутністю завжди є соціальною та реалізується в системі соціальних взаємовідносин та комунікацій. Комунікація-діалог – важлива форма неперервної взаємодії особистості зі світом,

людьми, предметами, у процесі якого відбувається розвиток та набуття інтелектуально-емоційного досвіду. У процесі діалогічних відносин проявляється соціальність людини її діяльності та психологічних процесів [2].

Отже, в процесі комунікації відбувається розвиток емоційного досвіду або як трактує Н. Казарінова емоційна компетентність – здатність діяти у відповідності з внутрішнім станом власних почуттів та намірів. Емоційна та соціальна компетентність взаємозв'язані, адже емоційна взаємодія покращує якість міжособистісних відносин. Отже, взаємодія з іншими людьми дозволяє точніше розуміти свої почуття і бажання.

Когнітивна основа та структура особистості в цьому процесі допомагає інтерпретувати події та планувати в ситуаціях повсякденного життя, власні спогади, досвід [3].

Щодо соціального інтелекту, то С. Краснокутська розглядає соціальну компетентність як сукупність конкретних якостей особистості, здібностей, соціальних знань і умінь, суб'єктивної готовності до самовизначення, що забезпечують інтеграцію людини в суспільстві за допомогою продуктивного виконання нею різних соціальних ролей [5].

Людина відчуває себе повноцінним громадянином, членом спільноти тоді, коли має місце взаємозв'язок та взаємодія соціальних знань, соціально значущих здібностей і якостей, їх виявлення в процесі практичного застосування соціальних умінь у сферах діяльності [4].

Сам процес формування за М.Розумного з точки зору інформаційної природи соціуму, що характерний для сучасного суспільства, адже в контексті процесу самоорганізації та самоуправління проблема соціальної компетентності набуває нового змісту та сутність її визначає наступним чином: в умовах сьогодення індивід, група, а нерідко й державний провід опиняється віч-на-віч із величезним обсягом інфор-